

AARHUS UNIVERSITET

GUIDE TIL ARBEJDSMILJØORGANISATIONEN

RISIKOVURDERING

En guide til at forudse og forstå risici i arbejdsmiljøet på AU

Introduktion

Denne guide er et redskab til arbejdsmiljøorganisationen på AU.

Risikovurdering i arbejdsmiljøarbejdet på AU, handler om at kunne forudse og forstå de risici, der enten er eller evt. kan opstå på arbejdspladsen. Risikovurdering er et af arbejdsmiljøorganisationens vigtigste redskaber til systematisk at vurdere, prioritere og handle i forhold til den viden, man har om de påvirkninger, man bliver udsat for på arbejdspladsen.

Arbejdsmiljøorganisationens primære opgave er at forebygge, at man som ansat udsættes for påvirkninger på arbejdspladsen, som kan have en negativ påvirkning på de ansattes trivsel og sundhed. Det er arbejdsgiverens ansvar, at det sker.

Sådan kan guiden om risikovurdering bruges

Guiden kan hjælpe arbejdsmiljøorganisation til at være på forkant med arbejdsmiljøet og sætte forebyggende handlinger i gang, der hvor det er nødvendigt.

Guiden er opdelt i to afsnit:

1. Viden om arbejdsmiljøet. Hvor får vi vores viden om arbejdsmiljøet fra? Hvordan kan vi systematisk sørge for, at arbejdsmiljøorganisationen er bedst muligt informeret om det arbejdsmiljø, vi skal forholde os til på vores arbejdsplads?
2. Risikovurdering som metode. Systematisk vurdering af hvor alvorlig en påvirkning er, og hvordan og hvornår der skal handles i forhold til en påvirkning.
 - a. Hvad er risikovurdering?
 - b. Den konkrete vurdering af risici på arbejdspladsen.

1. Viden om vores arbejdsmiljø - hvad skal risikovurderes?

De risici og påvirkninger, vi bliver udsat for på vores arbejdspladser, skal vi vurdere i forhold til, om de kan give negative påvirkninger på kort eller længere sigt.

Arbejdsmiljøorganisationen (AMO) har en lang række muligheder for at opdage og kortlægge de risici og påvirkninger, der findes eller kan opstå. Herunder præsenteres en række af de kilder til viden om forholdene på arbejdspladsen, som AMO kan anvende.

Kilder til viden om forholdene på arbejdspladsen:

Arbejdspladsvurdering (APV)

APV giver informationer om forholdene på arbejdspladsen. Risikovurderingen er et centralt redskab i at vurdere og prioritere, når der skal arbejdes med APV-handlingsplaner.

Den årlige arbejdsmiljødrøftelse

Den årlige drøftelse om arbejdsmiljøindsatserne giver mulighed for at se på procedurer og handlemuligheder. Er der grund til ændringer og forbedringer?

Arbejdsmiljørunderinger

Arbejdsmiljøgruppen samler viden om forholdene på arbejdspladsen via systematiske runderinger og ved at indsamle observationer om arbejdsmiljøet.

Man kan f.eks. bruge [APV-Tjeklister](#) til arbejdsmiljørunderinger.

Dialoger og konkrete henvendelser fra kollegaer

Kollegaernes henvendelser til arbejdsmiljøgruppen. Medarbejderne skal kende arbejdsmiljøgruppen, når man skal fortælle om forhold på arbejdspladsen, som trænger til at blive kigget efter i sømmene.

Arbejdsmiljødata

Viden om sygefravær, arbejdsulykker og psykologisk rådgivning fra de overordnede statistikker og træk fra lokale sygefraværs- og arbejdsulykkes-opgørelser.

Analyser af ulykker, hændelser og årsager til fravær

Arbejdsmiljøgrupperne skal [analysere årsager til ulykker](#) og tilløb til ulykker. I APV'en skal man lokalt forholde sig til, om der er forhold i arbejdsmiljøet, der kan medvirke til det samlede sygefravær som f.eks. dårligt indeklima.

"Objektive" fakta om risici inden for branchen

Kendte og dokumenterede fakta om arbejdsmiljøforhold inden for eget område.

[Universiteter og forskning – Arbejdsmiljøvejviser](#) [BrancheArbejdsmiljøRådet](#)
[Undervisning & Forskning](#)

2. Risikovurdering som metode

Definition og anvendelse af risikovurdering:

- Vurderingen handler om sandsynligheden for, at man kan blive påvirket, og hvor store konsekvenserne af påvirkningerne er.
- Vurderingen giver retning på de handlinger, der skal sættes i værk for at håndtere påvirkningen.

Den konkrete vurdering af risici på arbejdspladsen

Herunder er eksempler på hvornår der som udgangspunkt skal foretages en risikovurdering.

Der er nye eller ændrede arbejdsopgaver:

"Et laboratorium har fået tilladelse til at udføre en ny type eksperiment. I det nye eksperiment skal der anvendes stoffer og materialer, som man hidtil ikke har anvendt. Her skal arbejdspladsen være opmærksom på særlig uddannelse og evnen til sikker håndtering af stoffer og materialer".

Der sker ændringer i, hvordan arbejdet udføres:

"På grund af besparelser afskediges to ansatte, men der sker ikke en reduktion af opgaverne. Ændringen består i, at de samme opgaver skal udføres med færre ressourcer."

Man får ny viden om arbejdet og dets mulige påvirkninger:

"Analyser af arbejdsgange og arbejdsstillinger hos rengøringspersonalet viser, at de støvsugere, man anvender, er for tunge, og man ikke kan løfte dem ordentligt i forhold til arbejdstilsynets anvisninger. Arbejdet er det samme (støvsugning/rengøring), men man skal forholde sig til at mindske belastningen for at undgå nedslidning".

Arbejdsmiljøgruppen bliver opmærksom på negative påvirkninger på arbejdspladsen:

"Der sker en reel stigning i sygefraværet over en periode på to år.

Der skal foretages en risikovurdering i forhold til, hvad det øgede sygefravær betyder for medarbejdernes trivsel, og en vurdering af hvad det øgede sygefravær betyder i forhold til arbejdspladsens samlede funktionsevne".

Sandsynlighed og konsekvens

Risikovurderingen opdeles i to trin.

1. Vurdering af risikoens alvorlighed (hyppighed og konsekvens)
2. Definition af handling og prioritering indsatsen.

Risikoens alvorlighed kan udtrykkes som

$$\text{Sandsynlighed} \times \text{Konsekvens} = \text{Risiko}$$

I matricen for risikovurdering kan man indplacere sin viden om arbejdsmiljøet med henblik på at sætte en forebyggende handling i gang.

	Konsekvens			
		Lav 1	Mellem 2	Høj 3
Sandsyn- lighed	Høj 3	Moderat Risiko 3 point	Alvorlig Risiko 6 point	Risiko kan IKKE tolereres 9 point
	Mellem 2	Risiko kan tolereres 2 point	Moderat Risiko 4 point	Alvorlig Risiko 6 point
	Lav 1	Ubetydelig Risiko 1 point	Risiko kan tolereres 2 point	Moderat Risiko 3 point

Forslag til handlinger på baggrund af vurdering af risikoens alvorlighed

Efter man har scoret sin risiko og har beregnet risikos alvorlighed, kan man herunder finde vejledning til, hvilken handling man skal sætte i værk for at håndtere risikoen.

Til vurdering af viden fra sine kilder kan man stille spørgsmålet "Er der en risiko, og hvor alvorlig er den?"

- Er der juridisk set en risiko? Altså overtrædes lovgivningen?
- Ser fagekspertene en risiko? Hvad siger forskning og erfaring fra f.eks. [NFA](#)?
- Er der vilkår i arbejdet, som udgør en risiko? F.eks. meget kompetitivt forskningsmiljø – forskellige oplevelser og reaktioner i forhold til belastninger.
- Oplever den enkelte medarbejder en risiko? Medarbejderens erfaringer og kendskab til arbejdspladsen?

Risikoens alvorlighed	Hvordan skal vi handle
9 Risiko kan IKKE tolereres	Risici, der ikke kan tolereres, skal fjernes med det samme. Alternativt skal arbejdsprocessen stoppes. Herunder hører overtrædelse af lovgivning.
6. Alvorlig Risiko	Alvorlig risiko bør fjernes med det samme eller begrænses. Alternativt bør risikoen mindskes inden arbejdet fortsættes
3-4 Moderat risiko	En moderat risiko skal fjernes eller begrænses. Alternativt skal der opsættes mål i handlingsplanen for fjernelse
2 Risiko kan tolereres	En risiko, der kan tolereres, kan indgå i fastsættelse af mål i f.eks. en handlingsplan. Alternativt skal risikoen overvåges i forbindelse med den daglige drift.
1 Ubetydelig risiko	En ubetydelig risiko kræver ingen handling her og nu. Kan evt. indgå i fastsættelse af mål i en handlingsplan

På de følgende sider, vises der eksempler på risikovurdering af det fysiske og det psykiske arbejdsmiljø i grøn, gul og rød zone.

Fysisk arbejdsmiljø - Grøn zone

Eksempel: Lugtgener toilet/kloak

Observation /Hændelse:

Lugtgener toilet/kloak:

- I et garderobe/toiletområde opleves der lugtgener i forbindelse med kraftigt regnvejr. Årsagen til generne er et forældet afløbssystem.

Risiko for:

- At medarbejderne oplever irritation og ubehag over lugtgenerne.

Sandsynlighed for negativ påvirkning:

Lav (score 1)

Påvirkningen sker kun ved kraftigt regnvejr.

Konsekvens af negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Kvalme, irritation og ubehag.

Beregning af risiko Sandsynlighed (1) x Konsekvens (2) = Risiko (2)

Lav risiko (samlet score = 2)

En risiko, der kan tolereres, kan indgå i fastsættelse af mål i f.eks. en handlingsplan. Alternativt skal risikoen overvåges i forbindelse med den daglige drift.

Konkret handling:

- Dørene holdes konsekvent lukkede til garderobe/toiletområde i regnvejr.
- Effektiv udluftning på toiletter.
- Afløbssystemet fornyes i forbindelse med den forestående bygningsrenovering.

Psykisk arbejdsmiljø - Grøn zone

Eksempel: Støjgener fra printerrum

Observation /Hændelse:

Støjgener fra printerrum

- Et printerrum er dør om dør med et 2-personers kontor. Der snakkes til tider i printerrummet, hvortil døren kan være åben af hensyn til indeklimaet.

Risiko for:

- At medarbejderne på kontoret har svært ved at koncentrere sig og bliver pressede.

Sandsynlighed for negativ påvirkning:

Lav (score 1)

Støjgener opleves kun ved åben dør

Konsekvens af negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Manglende koncentration og risiko for at komme bagud.

Beregning af risiko Sandsynlighed (1) x Konsekvens (2) = Risiko (2)

Lav risiko (samlet score = 2)

En risiko, der kan tolereres, kan indgå i fastsættelse af mål i f.eks. en handlingsplan. Alternativt skal risikoen overvåges i forbindelse med den daglige drift.

Konkret handling:

- Dørene holdes konsekvent lukket til printerrummet.
- Medarbejderne opfordres til at tale sammen andre steder end i printerrummet og lige udenfor.
- Udluftningssystemet i printerrummet fornyes i forbindelse med den forestående bygningsrenovering.

Fysisk arbejdsmiljø - Gul zone

Eksempel: Glatte gulve

Observation /Hændelse:

Glatte gulve i forbindelse med gulvvask med maskine.

- Der observeres ofte områder med vand på gulvet, efter vask med maskine.

Risiko for:

- Fald på gulv og arbejdsulykke.

Sandsynlighed for negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Mange ansatte bevæger sig over det glatte gulv. Risikoen er kendt og åbenlys for alle, men alligevel kan der ske fald.

Konsekvens af negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Fald på glatte gulve kan medføre forstuvninger og brud på ben og arme med længerevarende sygemeldinger til følge.

Beregning af risiko Sandsynlighed (2) x Konsekvens (2) = Risiko (4)

Moderat Risiko (samlet score = 4)

En moderat risiko bør fjernes eller begrænses. Alternativt bør der opsættes mål i handlingsplanen for fjernelse.

Konkret handling:

- Maskinen til gulvvask justeres, så den tørrer hurtigere.
- Man planlægger gulvvasken, så den udføres, når der ikke er andre ansatte på arbejdspladsen.

Psykisk arbejdsmiljø - Gul zone

Eksempel: Konflikter imellem medarbejdere

Observation /Hændelse:

Der opstår ofte konflikter imellem medarbejdere, ligesom faglige uenigheder til tider udarter sig til personangreb.

Risiko for:

- Dårlig faglig og personlig trivsel på arbejdspladsen.

Sandsynlighed for negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Konflikterne opstår én til to gange om måneden

Konsekvens af negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Faglig og social isolation
Stress
Sygemeldinger

Beregning af risiko Sandsynlighed (2) x Konsekvens (2) = Risiko (4)

Moderat Risiko (samlet score = 4)

En moderat risiko bør fjernes eller begrænses. Alternativt bør der opsættes mål i handlingsplanen for fjernelse.

Konkret handling:

Arbejdsmiljøgruppen og afdelingslederen starter en dialogproces i afdelingen om konstruktiv omgangstone og professionel adfærd

Afdelingslederen går ind i konkrete konfliktfyldte relationer for at afklare årsager til konflikterne.

Fysisk arbejdsmiljø – Rød zone: Eksempel: Risiko for brand

Observation /Hændelse:

Der arbejdes med brandfarlige stoffer og materialer i laboratorier

- Manglende instruktion i omgangen med meget brandbare stoffer og materialer.
- Manglende instruktion i brandbekæmpelse.
- Brandudstyr er ikke placeret tilgængeligt i laboratorium.

Risiko for:

Brand i laboratorium.

Sandsynlighed for negativ påvirkning:

Mellem (score 2)

Den manglende instruktion øger risikoen for, at der opstår fejl i forbindelse med arbejdet med brandbare stoffer og materialer.

Manglende instruktion i brandbekæmpelse gør, at et uheld nemmere udvikler sig til en alvorlig ulykke.

Konsekvens af negativ påvirkning:

Høj (score 3)

Alvorlig personskade / død.
Laboratoriefaciliteter brænder ned.
Forskning går til spilde.
Høje økonomiske og forskningsmæssige tab.

Beregning af risiko Sandsynlighed (2) x Konsekvens (3) = Risiko (6)

Alvorlig risiko (samlet score = 6)

Alvorlig risiko bør fjernes med det samme eller begrænses. Alternativt bør risikoen mindskes inden arbejdet fortsættes.

Konkret handling:

- Instruktion gøres obligatorisk.
- Der indføres systematisk kontrol af ansattes kompetencer til at håndtere farlige materialer
- Brandudstyr gøres tilgængeligt og kontrolleres systematisk.

Psykisk arbejdsmiljø – Rød zone

Eksempel: Risiko for chikane og vold

Observation /Hændelse:

Der er observeret verbale trusler og overgreb over for personalet.

- Enkelte af AU's servicefunktioner er i visse situationer i kontakt med studerende og i begrænset omfang borgere, med aggressiv eller truende adfærd
- Arbejdspladsen er ikke indrettet til at håndtere personer med denne adfærd.
- Personalet mangler uddannelse i at håndtere situationer med aggression eller trusler.

Risiko for:

Alvorlige psykiske og fysiske traumer hos personalet.

Sandsynlighed for negativ påvirkning:

Høj (score 2)

Det er et begrænset antal kontakter med studerende eller borgere, der udvikler sig, men erfaringen viser, at det er situationer, man må påregne i enkelte funktioner.

Konsekvens af negativ påvirkning:

Høj (score 3)

Alvorlig personskade.
Psykiske traumer som følge af trusler.
Tab af arbejdsevne, længevarende sygemeldinger og øget belastning på arbejdspladsens ressourcer.

Beregning af risiko Sandsynlighed (2) x Konsekvens (3) = Risiko (6)

Risikoen kan ikke tolereres (samlet score = 6)

*Alvorlig risiko bør fjernes med det samme eller begrænses.
Alternativt bør risikoen mindskes inden arbejdet fortsættes*

Konkret handling:

- Implementering af [initiativer til forebyggelse af vold og trusler](#).
- Udarbejdelse af, og træning i anvendelse af beredskabsplan.